

UNIVERSITETET I
NORDLAND

Sammen om barna

Emnekode: FL200L 000 Dato: 02.05.14

Kandidatnr.:137 og 103

Totalt antall sider: 32

Innhold

1. Innledning.....	1
1.1 Begrunnelse for valgt tema.....	1
1.1.1 Førforståelse.....	1
1.2 Hensikten med vår undersøkelse	2
1.3 Problemstilling med avklaringer og avgrensninger.....	2
1.4 Oppgavens oppbygging	3
2. Teoretisk bakgrunn.....	3
2.1 Innledning	4
2.2 Tilknytning og emosjonenes funksjon i tilknytningsprosessen.....	4
2.3 Personal, kvalitet og kompetanse	6
2.3.1 Voksenrollen	7
2.3.2 Anerkjennende væremåte og voksnes definisjonsmakt	8
2.3.3 Relasjonskompetanse	9
2.4 Foreldre og samarbeid	9
2.4.1 Primærkontakt.....	10
2.4.2 Uformelt samarbeid	10
2.4.3 Nordisk barnehageforskning 2011	11
3. Metode.....	12
3.1 Innledning	12
3.2 Kvalitativ metode	12
3.3 Vår bruk av intervju som metode	12
3.4 Intervjuet.....	14
3.4 Feilkilder.....	15
4. Resultat og drøfting.....	16
4.1 Innledning	16

4.2 Oppstarten.....	17
4.2.1 Forventninger og erfaringer i oppstart	17
4.2.2 Primærkontakt.....	18
4.2.3 Voksenrollens betydning	21
4.3 Samarbeid	23
4.3.1 Forventninger og erfaringer	26
4.3.2 Kommunikasjon og tekniske virkemidler.....	26
4.3.3 Barnehagen før og nå	28
5. Avslutning	30
Litteraturliste	33
Vedlegg nr. 1	36
Intervjuguide til foreldre:.....	36
Vedlegg nr 2.	37
Intervjuguide personal	37

1. Innledning

Vi er to tredjeårsstudenter som begge ønsket å ha fordypning i småbarnspedagogikk under siste året av førskolelærerutdannelsen. Da vi skulle velge fokus på tema, viste det seg at vi begge så på barnas tilknytning som vesentlig. Vi ble interessert i å undersøke nærmere hvordan vi som blivende pedagoger i fremtidig arbeid, kan bidra til å sette fokus på små barns tilknytning, og valgte derfor å skrive sammen.

I innledningen ønsker vi først å gi en begrunnelse for valgt tema til vår problemstilling, før vi går inn på å se på vår førforståelse. Så vil vi avklare hensikten med undersøkelsen, og gå videre på å presentere problemstillingen der vi gjør avklaringer og avgrensninger. Til slutt vil vi gi en oversikt over oppgavens videre oppbygging.

1.1 Begrunnelse for valgt tema

Familien har gjennom hele historien vært den viktigste oppvekstarenaen for barn og unge. Rammene rundt familien og oppfatningen av hva som er en familie har riktignok forandret seg, men familien representerer fortsatt den viktigste og mest verdifulle rammen rundt oppveksten. Samtidig har vi i Norge nå fått nesten full barnehagedekning, og det er vanlig at barn starter i barnehagen allerede før de er ett år. Forskning som har blitt gjort på barns behov for tilknytning og opphold i barnehagen har imidlertid slått fast, at det er av stor betydning for barnet at det får knyttet trygge bånd og gode relasjoner til de voksne i barnehagen (Drugli, 2010).

1.1.1 Førforståelse

Vår førforståelse var preget av våre erfaringer med å være i barnehager, både som student og i jobb. Vi er begge to er også mødre, og som har hatt erfaring med selv å ha barn i barnehagen. Vi hadde merket oss at det er mange ulike familiestrukturer i dagens samfunn. Familier splittes og flytter muligens ofte, og dette er legalisert av samfunnet som vanlig. Samfunnet er samtidig blitt mer individorientert, der hver og en skal få mulighet til å utnytte sitt potensial, voksen som barn. Samtidig med disse sosiale samfunnsendringene har vi også sett at den teknologiske utviklingen akselererer, og har ført til at ny teknologi er tilgjengelig for nesten alle, barn inkludert.

Vår førforståelse ble derfor preget av at vi trodde barna knyttet seg mer til personalet i barnehagen på grunn av at barnehagen var et stabilt og fast punkt, og fordi barna var så mye i barnehagen at de kanskje måtte få sitt behov for tilknytning dekket der. Samfunnet i dag fordrer at begge foreldrene jobber, barna må tidlig i barnehagen, og tilknytningen til foreldrene blir kanskje sårbar. Vi har også sett at dagens familiestruktur har skapt nye familiemedlemmer og mer flytting. Dagens familier kan være sammensatt av barn som for eksempel mor har fra første forhold, eventuelle barn som ny kjæreste har og nye barn som denne nye familien får sammen. Vi var bekymret for at dette ville påvirke barna negativt, og at de ikke fikk tryggheten som de trenger for å få en grunnleggende tilknytning. Det vi tenkte var, om tilknytningen blir sterk nok når den må fordeles på flere personer? Vil i så tilfelle førskolelærerne i barnehagen tre frem som den trygge og stabile basen og dekke barnets behov for tilknytning?

1.2 Hensikten med vår undersøkelse

Før 2006 var barnehagen underlagt Familiedepartementet, og barnehagen var da en nødvendighet for at foreldrene skulle kunne arbeide, altså familiens behov. Dette ble endret i januar 2006 da barnehageforvaltningen ble inkludert i Kunnskapsdepartementet. Barnehagen ble da en del av barnas utdanningsløp, og barnas behov og rett til læring er fokus. Rammeplanen ble fastsatt som forskrift for barnehagens innhold og oppgaver 1. mars 2006 (regjeringen.no).

I Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2011) slås det fast at barnehagen representerer et kompletterende miljø i forhold til hjemmet, og at barnehagen må vise respekt for ulike familie-former. Det står også at *Samarbeid med barnas hjem skal ligge til grunn for virksomheten* (ibid, s.5), derfor ønsker vi også å ha med foreldrene i problemstilling vår. Vi undres på om barnehagen nå må ta en større del av ansvaret for barnets behov, nettopp fordi barna kanskje tilbringer lengre tid der og også at de er yngre når de starter i barnehagen? Vi vil finne ut hvordan barnehagen og foreldrene kan ta vare på de små barnas tilknytningsbehov i dagens samfunn på best mulig måte. Dette vil vi se nærmere på, og for å kunne gjøre det så vil vi se på tilknytningens betydning sett i sammenheng med samarbeid mellom førskolelærere og foreldre.

1.3 Problemstilling med avklaringer og avgrensninger

Problemstillingen som vi kom fram til ble:

”Hvordan kan førskolelærere og foreldre sammen ivareta små barns behov for tilknytning?”

Vi har sett etter en dekkende forklaring på begrepet tilknytning, og ønsker å benytte denne: Tilknytning kan defineres som barnets sterke, følelsesmessige relasjon til en eller noen få omsorgspersoner (Brandtzæg, Smith, Torsteinson, 2011). Denne måten å forstå begrepet på er det som vi kommer til å gå ut fra videre i oppgaven. Underveis i drøftingen vil vi veksle på å benytte betegnelsen førskolelærer og pedagog når vi snakker om førskolelærerutdannede, og personal når vi snakker om øvrig personal i barnehagen. Vi bruker også betegnelsen foreldrene, når det er snakk om de foresatte.

Vi har tenkt at det er hensiktsmessig for oss å gjøre noen avgrensninger i forhold til vår undersøkelse, da emnet ville blitt for stort for oss ellers. Derfor vil vi i denne oppgaven å avgrense oss til å undersøke hvordan barn i alderen 1 år kan få vektlagt tilknytning i barnehagen ved oppstart. Dette vil da gjelde barn uten spesielle behov. Vi vil også avgrense oss til å se på barnets første år i barnehagen, da vi ser på denne tiden som vesentlig for starten på tilknytningen og foreldresamarbeidet. Denne tiden vil vi heretter kalle for oppstarten. Videre ser vi at strukturen har betydning for kvaliteten i barnehagen, men vi avgrenser oss for å gå nærmere inn på dette tema og vi vil vektlegge de voksne som grunnlag for kvalitet som St.mld. 24, 2012-2013, (Kunnskapsdepartementet, 2013) slår fast.

1.4 Oppgavens oppbygging

Gjennom denne oppgaven tar vi først for oss teori og begreper som vi mener har betydning for problemstillingen vår, og går så videre med å gi en begrunnelse for vårt valg i kapittel 2. I denne teoridelen vil vi komme inn på våre ulike temaer som er: barns tilknytning, personal og foreldresamarbeid. Etter teoridelen, i kapittel 3 om metode, vil vi forklare om selve intervjuene samt se på hvilket metodevalg vi gjorde og begrunnelsen for dette. Feilkilder, reliabilitet/validitet og hvilke forskningsetiske hensyn som vi tok vil vi også kommentere. Så i del 4 som omhandler analyse og presentasjon av data, vil vi gjøre rede for hvordan vi bearbeidet og analyserte datamaterialet vårt. I del 5 tar vi så og drøfter våre funn opp mot relevant teori sett i forhold til problemstilling og forskningsspørsmål. Til slutt i del 5, vil vi se på veien videre, og hvordan våre funn kan bidra til bedre løsninger.

2. Teoretisk bakgrunn

Vi vil først gi en tolkning av hva begrepet teori står for. Det slås fast, at en teori kan tolkes som et sett av antagelser eller et system som er framsatt for å gi en forklaring på en rekke fenomener eller kjensgjerninger (Store Norske Leksikon, 2014). Siden denne oppgave

omhandler vitenskapelige teorier, så vil det si og også ta flere ulike faktorer og sette dem sammen under et felles sett av lover eller begreper og prinsipper (ibid). Vi ønsker å påpeke, at dette er en del av vårt forståelsesgrunnlag, og vil gi et mulig bilde av vårt syn.

2.1 Innledning

Gjennom teoridelen vår vil vi bruke den borromeanske knuten som symbol på våre tre deler av teoriinndelingen; Barn, personal og foreldre. En borromeansk knute er satt sammen av tre ringer, som er uløselig knytt sammen. Om den ene ringen brister så faller de andre to også fra hverandre (Haugsgjerd (1986), henviser til Lacan (1985) i Abrahamsen, 1997). Slik har vi sett for oss at vår oppgave knyttes sammen; barnet i barnehagen, personalet i barnehagen og samarbeidet mellom personalet og foreldrene.

For å få kunnskap nok til å kunne undersøke forholdet mellom disse, ville vi gå til teorien for og først få kjennskap til bakgrunnen for barnets tilknytning. Dette vil bli ring nummer en i knuten. Så går vi over til å se på teori som omhandler personalets betydning, som del to av knuten. Denne knyttes så sammen med del en, barnet. Den siste delen av knuten er del tre, hvor vi tar for oss foreldrene og viktigheten av foreldresamarbeid. Denne ringen settes så sammen med de andre to sammen til en borromeansk knute. Til slutt vil vi ta med en rapport i ”Nordisk barnehageforskning” (2012), hvor Agnes Andenæs skriver om barnets hverdagsliv gjennom utvikling og barnehage, da vi ser denne vil være interessant for vår problemstilling.

2.2 Tilknytning og emosjonenes funksjon i tilknytningsprosessen

Vi ønsker å starte med å se på barns tilknytning. Tilknytningsteorien kan ses på som et samlebegrep som omfatter studie av barnets emosjonelle og sosiale utvikling. Den første som lanserte begrepet *tilknytning*, var John Bowlby (1907-1990). Han skrev i første bok om tilknytning og tap (Bowlby, 1969) om barns forhold til sine nærmeste omsorgspersoner og hva som karakteriserer denne. Slik som vi forstår Bowlby (ibid), så var det hvordan det følelsesmessige bandet mellom barn og den som hadde omsorgen, som var av betydning for barnets opplevelse av trygghet og omsorg i hverdagen.

Ainsworths (Evenshaug og Hallen, 2001) betydning for tilknytningsteorien, er at hun forsket videre på Bowlbys prinsipp og påviste gjennom observasjonsstudier at tilknytningen hadde betydning for barnets kognitive utvikling. Når da barna kommer i barnehagen, så er det en sammenheng mellom hvor trygge de er der og hvor langt de har kommet i sin tilknytning til sine kontaktpersoner (Abrahamsen, 1997.) Her har Bowlby lansert et begrep som han kaller for «a secure base», en trygg base, som han forklarer videre er det stedet(basen) hos

foreldrene hvor barnet kan komme tilbake til og føle seg velkommen, etter å ha utforsket omgivelsene (Bowlby, 1988).

For at barna skal kunne bruke voksne som en trygg base, er det vesentlig at de har opplevd et samspill hvor de voksne har vært følelsesmessig tilgjengelig for dem. De må ha blitt holdt, både i den psykiske og fysiske dimensjon, som Abrahamsen(1997) sier er den samme som Winnicotts begrep *et holdende miljø*. Han mente at barna både måtte holdes i voksnes tanker og på deres fang. Winnicott er også opptatt av hvordan et barn kan se seg selv reflektert i omsorgspersonens ansikt, fordi dette fungerer som et speil for det. Dette bygger opp barnets selvutvikling, siden det først ser seg selv gjennom den andres speiling, og så gradvis konstruerer sitt eget bilde av seg selv (Abrahamsen, 1997).

Bowlby sier at barna lager seg indre arbeidsmodeller som avspeiler dets opplevelse og erfaring av seg selv i samspill med omsorgspersonene (Smith, 2002). Dette er representasjoner av seg selv, enten som verdig mottaker av tilknytningspersonens omsorg og beskyttelse, eller ikke. Disse indre arbeidsmodellene gjør at barnet får en indre erfaring som det kan utvikle seg videre emosjonelt etter, enten utrygt eller trygt. Erfaringene gir så barna en rettesnor for videre utvikling av tanker, følelser og hukommelse opp mot tilknytningspersonen. Dette gir igjen grunnlag for videre tilknytning til andre mennesker i fremtiden. På grunnlag av dette, mener Bowlby (ibid) at det er essensielt at omsorgsgiver er sensitiv og tilgjengelig. Dette fordi emosjoner er relatert til tilknytning, både opprettholdelse, fornying og avbrudd av disse, og erfaringene som barna gjør seg med disse. Dette er erfaringer som barna gjør seg. Stern (Vist i Småbarnspedagogikk, 2005) mener at affektinntoning også er viktig. Dette er handlinger hvor følelseskvaliteten som en person har, blir uttrykt gjennom en annen persons følelsestilstand uten å bli gjengitt 100% likt. På denne måten kommuniserer en omsorgsperson sin evne til empati med for eksempel et barn.

Bronfenbrenners (Tetzchner, 2001) holistiske og økologiske utviklingsteori kom som en motreaksjon på den individrettede utviklingspsykologien til Bowlby, Winnicott og Stern. Han (ibid) så på miljøets betydning for barnets utvikling, og laget en utviklingsøkologisk modell (Evenshaug og Hallen, 2001). Modellen var delt opp i 4 systemer på ulike nivåer, og disse kalte han mikro-, meso-, ekso-, og makrosystemet. På mikrosystemet (nivå 1) virket alle situasjoner i hjem og nærmiljø, der som barnet er i en direkte interaksjon med ting og mennesker. Neste nivå var nr. 2, mesosystemet, det omfattes av hvordan forholdet er mellom de ulike mikrosystemene. Et eksempel her er forholdet mellom familien og barnehagen. Så tar

eksosystemet (nivå 3) for seg situasjoner som indirekte påvirker barnet, for eksempel om foreldrene er arbeidsløse. Nivå 4 er makrosystemet, hvor Bronfenbrenner mener at det er hvordan normer, verdier, lovgivning og så videre fungerer innen en kultur hvor de øvrige systemene fungerer innenfor (ibid). Regjeringens forslag om høyere antall pedagoger i barnehagen kan tas med som et eksempel på makrosystemets påvirkning for familier som har barn i barnehagen. Dette ble trukket frem i St. mld. Nr.24, 2012-2013, *Fremtidens barnehage* (Kunnskapsdepartementet, 2013).

Her vil vi avslutte ring 1, teorier om barnet tilknytning. Da går vi over på å se på hvilken funksjon personalet har for barn og tilknytning. Vi ønsker å starte med personalet og deres kompetanse, og dette blir da det neste vi vil se nærmere på.

2.3 Personal, kvalitet og kompetanse

St. mld. 24, 2012-2013 (ibid) slår fast, at det er de voksne i barnehagen som avgjør om hvor god kvaliteten i barnehagen er. Kvalitet er det mange som kan ha en ulik forståelse av, vi vil derfor forklare hvilken definisjon som vi holder oss til. Den som passet best for oss å bruke var Kvistad og Søbstad (2005, s.29) forklaring:

”Med barnehagekvalitet menes barnas, foreldrenes og de ansattes oppfatninger av og erfaringer med barnehagen, og i hvilken grad barnehagen oppfyller faglige og samfunnsmessige kriterier på hva en god barnehage er.”

Her mener vi at både barnets, foreldrenes og personalets syn på kvalitet blir ivaretatt. Vi ønsker å kunne ta et nærmere blikk på hvordan det kan bli best mulig kvalitet for barnet ved å være i barnehagen.

Ser vi nærmere på St. mld. 24, 2012-2013 (ibid), så ser vi at den har viet et helt kapittel til personalets kompetanse. I dette kapitlet er det slått fast at hvis barna skal trives og utvikle seg i barnehagen, så er det personalets kompetanse som viser seg å være den viktigste enkeltfaktor. Gotvassli (2013) sier at for å kunne ha et barnehage tilbud av god kvalitet, så er kontinuerlig kompetanseutvikling et viktig virkemiddel. Han stiller videre spørsmål om hvorfor vi må ha dette i barnehagen? Svaret gir han selv; barnehagen er en samfunnsinstitusjon. Når samfunnet endrer seg både i synet på barn og i seg selv, så fordrer det at barnehagen også endres. Derfor mener han (ibid), at det er kontinuerlig utvikling av personalets kompetanse som kan gi barnehagen tilstrekkelig kvalitet. Når han (ibid) snakker om at samfunnet endrer seg, ønsker vi å trekke frem *”Temaheftet om IKT i barnehagen”*,

(Kunnskapsdepartementet, 2006). Her står det om at det er store ulikheter mellom barnehagene i hvor langt personalet er kommet i sitt bruk av digitale verktøy. Dette kommer an på holdninger, ferdigheter, alder og personalets kunnskaper om digitale verktøyer.

Kompetanse innen veiledning er også viktig. Foreldreveiledning vil førskolelærere og øvrig personal få bruk for ved flere anledninger. Dette har Glaser (2013) trukket frem, og nevner videre at mange barnehager tilbyr veiledning til foreldrene. Dette gjøres via et program som heter ICDP, utviklet av Hundeide og Rye ved Universitetet i Oslo (ICDP. no). Grunntanken til ICDP er at den beste måten å hjelpe et barn på, er gjennom å hjelpe barnets omsorgspersoner (ibid). Kompetanse forklarer Gotvassli (2013) med å være skikket eller i stand til å utføre et arbeid. Dette samsvarer med Rammeplanens (Kunnskapsdepartementet, 2011) føringer. Der (ibid) beskrives det at studentene skal utvikle ulike kompetanseområder: faglig, didaktisk, sosial, yrkesetisk og til slutt endrings og utviklingskompetanse. Når studentene gjør dette setter de seg i ulike roller, og vi går derfor videre med å se på de ulike rollene som voksne i barnehagen kan ha.

2.3.1 Voksenrollen

Vi ønsker å gjøre det som er til barnets beste, som det står i Norges offentlige utredninger, nr. 22, *Til barnas beste* (Kunnskapsdepartementet, 2012). Dette har barnehagens personale ansvar for når barnet er i barnehagen, og vi vil se nærmere på hvilken avgjørende rolle som de voksne har for barna. En rolle kan defineres som summen av de forventninger rettet mot en person som er i en bestemt posisjon, og disse rettes av samfunnets medlemmer (Kvello, 2013).

I sin jobb i barnehagen må personalet ikle seg ulike roller (Drugli, 2010). Der har personalet ulike arbeidsoppgaver knyttet opp mot barna; de skal samarbeide, lære bort og yte omsorg. På det viset er det ett sett med roller som går inn og ut av. Som voksen er det allikevel den sensitive og stimulerende omsorgen som Drugli (ibid) trekker frem som viktigst.

Det er avgjørende for barnet hvilket syn de voksne i barnehagen har på barn, og hvilken rolle vi gir det enkelte barn. Dette vil gi seg utslag i måten det blir møtt på, som igjen vil ha betydning for om barnet føler seg trygt og kan utvikle tilknytning. Som Bae (1996) sier, så er voksne i en maktposisjon sett i forhold til barnet fordi vi kan definere for dem. Om vi ikke forstår barnets mening med en handling så kan vi tillegge barnet andre hensikter enn det barnet egentlig har (Bae, 1996). Dette kan allikevel brukes positivt om vi forstår barnets meninger, ved å svare oppbyggende på dets henvendelser. Slik kan barna utvikle

selvstendighet og selvrespekt, fordi barnet kjenner seg likeverdig behandlet av den voksne. Her kan en voksne ta på seg en rolle som er basert på en gjensidig anerkjennelse, og se barnet som et subjekt. Dette kan være med på å bygge opp kvaliteten i voksen-barn relasjonen, som Abrahamsen (1997) også mener det er viktig å se nærmere på fordi den er vesentlig for å skape et fundament av trygghet for barnet. Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2011) slår fast at personalet er rollemodeller. Om vi klarer å stå i en god og trygg voksenrolle, så skaper vi en rollemodell for barna i barnehagen å strekke seg etter.

Personalet kan også fungere som en rollemodell for barnets foreldre (Kvelling 2013). Når foreldrene ser hvordan personalet går i samspill med deres barn, så kan de selv vurdere om de vil ta i bruk noen av de samme metodene som personalet bruker. Vi kan få nye ideer ved å se hvordan situasjoner løses på en annen vis. På denne måten anerkjenner personalet forelderen som et subjekt, og gir rom for at det allikevel ikke blir belærende og definerende.

Vi har nå sett på hvilken betydning de voksne i barnehagen har, ut fra sin rolle som voksne. Vi ønsker å gå nærmere inn på hvordan personalet i barnehagen kan utvise en anerkjennende væremåte, og hvordan denne er koblet opp mot de voksnes definisjonsmakt.

2.3.2 Anerkjennende væremåte og voksnes definisjonsmakt

For å tydeliggjøre anerkjennende væremåte, så vil vi først ta frem begrepet dialektisk relasjonsforståelse. Dialektisk relasjonsforståelse kan forstås slik at den handlingen som jeg utfører mot deg, både gjør noe med deg og skaper forutsetninger for meg og hvordan jeg speiles tilbake igjen fra deg (Bae, 1996). På denne måten kan vi bli selvstendige og selvbevisste, kun gjennom å få anerkjennelse fra den andre. Vi støtter oss på Linds (1995) definisjon på anerkjennelse som er å gi en annen person rett til å ha egen virkelighet og egne opplevelser. Berit Bae (1996) mener videre, at om det skal være en anerkjennende relasjon, så må den være basert på likeverd og gjensidighet. Går vi nærmere og ser, så kan vi ved å la den andre få lov til å ha sin erfaring av en opplevelse, avspeile en anerkjennende væremåte (ibid). Denne måten å anerkjenne på sier Killen (2012) er å synliggjøre barnet i ulike situasjoner; både i de gode hvor barnet har en positiv opplevelse, og i de utfordrende hvor det oppstår konflikter. Hun (ibid) poengterer at det er viktig å kunne anerkjenne barnets negative adferd, selv om dette krever mer. Hvordan dette utføres, kommer an på den voksnes forståelse av sin makt til å definere (Bae, 1996). Om vi ikke forstår barnets mening med en handling, så kan vi tillegge barnet andre hensikter enn barnet egentlig har (ibid). Barn og voksne er ikke i en likeverdig relasjon, sett ut fra at en voksen har mer erfaring, kompetanse og mestring enn et

barn har (Kvello, 2013). Vi mener at det neste som er relevant å se nærmere på, er personalets relasjonskompetanse.

2.3.3 Relasjonskompetanse

Hva er relasjonskompetanse, og hvorfor bør personalet ha dette? Relasjonskompetanse blir forklart som de ferdigheter og egenskaper som blir brukt ved utvikling, etablering og opprettholdelse av sine nettverk og relasjoner (Pedagogisk ordbok, 2008). Killen (2012), mener at relasjonskompetanse forutsettes for å ha samarbeid med foreldrene. Dette støtter Kvello (2013) opp, og sier det må jobbes systematisk av de ansatte for å få satt fokuset på relasjoner. Han (ibid) poengterer, at personalet må legge disse premissene til grunn: 1. Å kjenne seg selv. 2. Å reflektere rundt egne kunnskaper, holdninger og praksis. 3. Å videreutvikle, jobbe med og trene opp evnen til å skape gode relasjoner. Når det kommer til hva dette har å si for barna, så mener Killen(2012) at den relasjonen personalet har til foreldrene vil spille en avgjørende betydning for dem også. Dette mener hun (ibid) henger sammen med at om personalet behandler foreldrene ut fra deres behov og responsevne, så vil foreldrene gjøre det samme med sine barn. Videre sier Killen (2012), at om dette blir vellykket så avhenger det av det enkelte personals evne til mentalisering. Mentalisering kan forklares som å ha en bevissthet over egne selvstendige følelser og tanker, samt ha forståelse for at både egne og andres adferd er et uttrykk for indre tilstander og forsett (Brandtzæg, Smith og Torsteinson, 2011).

Dette avslutter vår ring 2 i den borromeanske knute, teori om personalet og dets betydning. Vi vil nå gå videre med å sette fokus på foreldresamarbeidet, som ring 3 består av, og se nærmere på samarbeidet mellom foreldrene og personalet i barnehagen.

2.4 Foreldre og samarbeid

I Rammeplanen står det skrevet, at barnets trivsel og utvikling ligger som et felles ansvar hos både personal og foreldre (Kunnskapsdepartementet, 2011). Slik vi velger å forstå dette, så betyr det at både foreldre og personalet bør legge til rette for at barna skal trives og utvikle seg. Da er det logisk for oss, at det må samarbeides mellom foreldre og personal og skapes en sammenheng for å få til dette.

Med vår problemstilling mener vi at foreldresamarbeidet er et av de viktigste leddene for oss å se på, for at de små barna skal få trygg tilknytning og dermed en så bra oppstart som mulig i barnehagen. Vi vil her gå nærmere inn på hva som er viktig i samarbeidet og trekke frem en metode som trygger barn og foreldres opplevelse av starten i barnehagen, her primærkontakt.

En god kommunikasjon og et godt samarbeid mellom barnets hjem og barnehagen er grunnleggende for trivsel og utvikling hos barnet (Glaser, 2013). Drugli (2010) mener det er barnehagens ansvar og etablere det gode samarbeidet, og personalets ansvar å invitere til et gjensidig samspill. Drugli (2010) nevner også hvordan foreldrene kommer til en ny verden, og at de i liten grad vet hva de kan forvente av samarbeidet med personalet. De kan både møte opp med lave forventninger eller alt for høye. En oppstarts-samtale eller bli-kjent-samtale som noen vil kalle det, mener Drugli (2010) er viktig av den grunn at begge parter skal være tydelige på sine ønsker og behov. Samtalen bør tas før barnet har vært for lenge i barnehagen, for å hindre misforståelser eller uheldige mønster som kan dukke opp. Dette gode samarbeidet er viktig for barnets trivsel i barnehagen. Hvordan samarbeidet blir, kan komme an på om det er primærkontakt eller ikke i den enkelte barnehage.

2.4.1 Primærkontakt

Primærkontaktmodellen ble innført i norske barnehager i 1990-årene, nettopp for å sikre nære relasjoner mellom personalet og barna i barnehagen. Drugli (2010) trekker frem Lene Lind fra Danmark som var en av personene bak denne modellen. Lind (1990, i Drugli, 2010) mente barna trengte en primærkontakt for å få trygghet og tenkningen hennes var forankret i tilknytningsteorier. Opprinnelig var hensikten med denne modellen å legge til rette for relasjoner og tilknytning mellom barna og personalet. Videre viser Drugli (2010) til at det Lind (1990, i Drugli, 2010) hevdet var at det skapte trygghet hos barna å ha en voksen som var "deres" på avdelingen. Denne primærkontakten vil ha ansvar for noen av barna i barnehagen, og har hovedoppsynet med "barna sine" ved oppstart og vil prøve innlede en god kontakt med barnet og foreldrene. Etter hvert som barna føler seg trygge vil de kunne bruke denne primærkontakten som en trygg base de kan vende tilbake til når de videre skal utforske omgivelsene rundt seg. Dette mener vi samsvarer med Bowlbys teori om den trygge basen (1985).

2.4.2 Uformelt samarbeid

Det er slått fast i Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2011) at hver barnehage skal ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg. Dette for å sikre samarbeidet med barnets hjem som peker mot den formelle delen av foreldresamarbeidet.

Vi ser at det er det uformelle samarbeidet som trer mest frem for vår problemstilling. Drugli (2010) sier at de fleste foreldre er positive til samarbeidet, mens andre foreldre kanskje trenger litt veiledning til hvordan samarbeid med personalet kan være. Denne kontakten

mellom foreldre og voksne kommer da kanskje mest til syne i den daglige kontakten, hvor foreldre og personal utveksler informasjon om barnets dag. Hun (ibid) viser til forskning (Clarke-Steward og Allhusen, 2005, og Shpancer, 2002, i Drugli 2010), som sier at kvaliteten mellom samarbeidet til personal og foreldre har noe å si for barnets trivsel og hvor godt barnet finner sin plass i barnehagen. Forskningen sier også at det videre er funnet en sammenheng mellom relasjonene til barnet og personalet ut ifra hvor godt foreldresamarbeidet går (Owen, Ware og Barfoot, 2000 i Drugli 2010). Hvis kontakten mellom foreldrene og personalet er god og positiv, så vil dette ha en bra effekt på barnet.

Glaser (2013) nevner familieterapeuten Jesper Juul som også snakker om hvordan foreldrene ikke lengre kan støtte seg til sine egne foreldre, og at oppdragelse før kanskje gikk litt i arv. I dag ser verden så annerledes ut at dette ikke lengre er mulig, og foreldrene på en måte selv finne ut hvilke retningslinjer de vil bruke.

Videre trekker Glaser (2013) frem en barnehagelærer ved navn Anne Nielsen som nevner at ”den moderne oppdragelsen” byr på store utfordringer, og at foreldrene må bli mer bestemte og mindre ettergivende. Hun nevner også hvordan media er med på å fylle foreldrenes hoder med alle mulige tips på forskjellige områder. I sin bok om foreldresamarbeid tar hun (ibid) også opp at foreldrene kommer med andre krav og forventninger enn før. Samfunnet er konstant med på å påvirke familiene, foreldrene og barna (ibid). Dette samsvarer med Gotvasslis (2013) konklusjon som konkluderer med at barnehagen er en samfunnsinstitusjon. Når samfunnet endrer seg både i synet på barn og i seg selv, så fordrer det at barnehagen også endres (ibid).

2.4.3 Nordisk barnehageforskning 2011

Vi har funnet Agnes Andenæs (Nordisk Barnehageforskning, 2012) rapport om barnets hverdagsliv gjennom utvikling og barnehage interessant. Dette fordi den omhandler «barnehagen som ledd i foreldrenes omsorgskjede». Med denne formuleringen sier hun (ibid), at småbarnas liv nå beveger seg mellom hjem og barnehage, og peker på muligheter og utfordringer for hvordan barnehagen kan inngå i omsorgskjeden, selv om den er foreldrenes ansvar. Mulighetene og utfordringene er der: Foreldrene må basere seg på informasjon fra barnehagepersonalet, og samtidig se om denne er lik med andre signaler. For eksempel kan foreldrene sjekke om bleien er våt eller om maten er spist. Hun (ibid) mener at informasjonen om barnet må deles mellom foreldre og personal.

Andenæs (ibid) antyder at ved samlivsbrudd kan barnehagen fungere som en nøytral grunn som støtter begge arenaer etter samlivsbruddet. Den vil også få som funksjon å være en møteplass for barn og voksne.

3. Metode

For å kunne vite hva vi mener med metode, vil vi her gi den definisjonen som vi står for. Ordet *metode* stammer i følge Løkken og Søbstad (2006) fra to greske ord som er *meta* som betyr etter, og *hodos* som betyr vei. De sier noe om at metode er å følge en vei mot et mål, og at metoden da vil være fremgangsmåten som følger visse regler ved arbeid med innhenting og bearbeiding av data.

3.1 Innledning

Når vi skulle prøve å finne svar på problemstillingen vår, måtte vi tenke på hvilken metode som var mest hensiktsmessig for oss. Vi vil i dette kapitlet gjøre rede for vårt valg av metode, og hvordan vi har arbeidet for å fremskaffe data til vår oppgave. Dette gjør vi ved å gjøre rede for kvalitativ metode, vår bruk av intervju og intervjuets gang, og til slutt feilkilder.

3.2 Kvalitativ metode

I vår undersøkelse har vi valgt å benytte oss av kvalitativ metode. Vi ønsker her å gi en introduksjon av hva kvalitativ metode er. Kvalitativ metode er i følge Løkken og Søbstad (ibid) et latinsk ord som betyr ”art, beskaffenhet eller verdi”. Her vil fokuset være på egenskaper, hva er det som er typisk? Hva skiller det ene fra det andre?

Kvalitativ metode er videre den metoden som kan gi mest refleksjon og ny innsikt, mens kvantitative metoder kan generalisere på en annen måte, samt gi en bredde og revisjon av teoriene. Disse forskjellene hadde en betydning når vi så på hvilken problemstilling som vi hadde, og var avgjørende for vårt metodevalg. Vi ønsket å fange opp hvilke tanker personal og foreldre gjorde seg om oppstarten i barnehagen og foreldresamarbeidet, og så tolke dette. Derfor passet den kvalitative metoden best for oss.

3.3 Vår bruk av intervju som metode

Vi valgte å bruke intervju som metode for å samle inn relevant data til å kunne få svar på problemstillingen. Direkte intervju er enten personlig eller via telefon (Løkken og Søbstad, 2006). Vi hadde telefonintervju i tillegg til at vi oppsøkte barnehagene for intervju av førskolelærerne. De (ibid) sier videre at et intervju er en metode hvor man deler sin kunnskap

med andre som da igjen får kunnskap og utvikler videre. Vi har gjennom våre intervjuer erfart og både gitt og fått ny kunnskap, dette har vært en interessant opplevelse da vi fikk sett problemstillingen vår fra ulike perspektiv. Vi har forholdt oss til intervjuobjektene subjektive oppfattninger. Derfor har vi ikke kunnet sjekke om det som har blitt sagt stemte overens med det som ble sagt eller gjort i den faktiske konteksten. Målet vårt med intervjuene er å få intervjuobjektets meninger om fenomenet. Det ville være et uopnåelig mål at svarene de ga skulle dekke alle foreldre og personalets meninger om tilknytning og samarbeidet i barnehagen. Vi er imidlertid klar over at vår forforståelse vil farge dataene som kommer frem i intervjuene. Dalland (2007) sier forståelsen vi har fått, av at forforståelsen vår påvirker dataene, er et viktig utgangspunkt å ha.

Intervjuer deles videre inn i strukturerte og ustrukturerte intervjuer, hvor de strukturerte vil være aktuelt for oss i denne sammenheng. Vi vil først gi en forklaring på hva som vi mener med ordet struktur. Løkken og Søbstad (2006) betegner struktur som det som er satt opp i en fast rekkefølge, at de spørsmål som skal stilles er laget på forhånd. Vår fremgangsmåte var at vi lagde konkrete spørsmål som ville svare til vår problemstilling. Disse ble også utformet mest mulig åpne for og ikke få ja/nei svar. I tillegg hadde vi en avtale om at hvis svarene ikke nok dekkende, kunne vi stille ekstra spørsmål som gjorde svarene mer utfyllende. Dette kan være til hjelp om intervjuobjektene var usikre på noen av spørsmålene våre.

Personlige intervju er ofte brukt i forskningssammenheng (Løkken og Søbstad, 2006). Her har vi også en deling; strukturerte, ustrukturerte og semi-strukturerte intervjuer som gjelder hvor strukturert et intervju er. For eksempel kan vi i et intervju føle vår plan og den strukturen som er planlagt i forkant, men så kommer det underveis ting som tas med som kanskje ikke var like planlagt. I gjennomførelsen av våre intervjuer kom både personal og foreldre med momenter som ikke hørte til under spørsmålet som vi stilte, men som allikevel ble tatt med og som har ga oss en utfyllende dimensjon. Vi ser derfor at våre intervju innehar alle disse elementene.

Vi har i vår oppgave hatt direkte intervjuer. Disse har enten foregått ved at vi personlig har møtt opp enten hjemme eller på arbeidsplassen til intervjuobjektet, eller at vi har intervjuet via telefon. I utgangspunktet ønsket vi og kun å møte intervjuobjektene ansikt til ansikt, men dette lot seg ikke gjøre i alle tilfellene. Dette ser vi på som en ulempe, da et intervju på telefon virker mer upersonlig for oss.

Telefonintervju er i følge Løkken og Søbstad (2006) den metoden som er meste brukt i dag. Dette kommer blant annet av praktiske og økonomiske årsaker. Her kan man ha svakhet med intervjuet, og det er at man ikke får sett personen man intervjuer ansikt til ansikt. Når vi har en verbal kommunikasjon ansikt til ansikt har vi kanskje større muligheter til å analysere svarene på en bedre og mer nøyaktig måte i ettertid. De fleste i dag har sin egen mobiltelefon så et telefonintervju gjør slik at intervjuobjekter kan nås på en enklere måte, og dette benyttet også vi oss av.

I valget av våre intervjuobjekter gjorde vi et strategisk valg (Dalland, 2007), for hva som ville bidra med mest mulig dekkende svar til problemstillingen vår. Vi ville ha et representativt utvalg, og valgte derfor å ta med foreldre og førskolelærere i barnehager fra både byer og tettsted for et bredest mulig utgangspunkt. Vi valgte fire førskolelærere med lengst mulig erfaring i arbeidet med små barn, og likeledes fire foreldre som har hatt barn i barnehagen over flere år. Grunnet til disse valgene av informanter var for å kunne se forskjeller fra før og nå, for så å kunne se muligheter for å utvikle i fremtiden slik at foreldre og personal kan være godt rustet til å ivareta barnets beste og behov for tilknytning

Vår intervjuguide var oppdelt i to temaer, oppstartsfasen og samarbeid mellom foreldre og personal. Hvert tema innehold spørsmål som berører de ulike momenter vi mener vil ha noe å si for vår problemstilling, og er således relevante for ivaretagelse av de små barns behov for tilknytning.

3.4 Intervjuet

I forkant av intervjuene tok vi kontakt med intervjuobjektene via telefon. Vi opplyste om hvem vi var, hvorfor vi tok kontakt, og hva vi var interessert i å finne ut av sett i forhold til problemstillingen vår. Så avtalte vi hvordan intervjuet skulle foregå, enten personlig eller via telefon. De skulle i forkant få lese gjennom intervjuguiden. Det ble også gitt informasjon om hva som skulle skje praktisk, som at intervjuet kom til å ta ca. 45 minutter, og at det ville bli tatt notater og ikke brukt båndopptaker. Vi poengterte dette var en frivillig deltagelse, og at det var mulig å trekke seg når som helst underveis uten nærmere begrunnelser. Før vi skulle ha intervjuene, tenkte vi på at intervjuobjektene forventninger var å bli hørt og forstått, dette skulle vi ivareta. Under selve intervjuet prøvde vi å være åpne og lytte til hva som ble sagt, slik at de skulle forstå at vi tok dem på alvor og at deres meninger var viktige. Etter vi gjennomførte intervjuene, renskrev vi våre notater kortest mulig tid etterpå. Dette for at vi

ikke skulle utelate viktig informasjon som kunne bli avglemt. Opplysningene som vi fikk, ble behandlet konfidensielt, og ingen av intervjuobjektene kan bli gjenkjent i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres, og notatene blir makulert når oppgaven er ferdig i juni 2014.

3.4 Feilkilder

Under et intervju kan det oppstå ulike typer feilkilder i kommunikasjonsprosessen som foregår mellom den som intervjuer og den som er intervjuobjekt (Dalland, 2007). Dette har vi oppdaget, da vi har måttet utdype spørsmålene til intervjuobjektene under selve intervjuet. Vi har også hatt noen utfordringer under reinskrivingen, da det har vært vanskelig å forstå alt som har vært notert, spesielt om det har gått lang tid mellom intervjuet og reinskrivingen. Det som kan oppstå i tillegg til dette sier Dalland (ibid), er at meningsinnholdet endres ved reinskriving og dette fører igjen til en redusert pålitelighet. Her mener han (ibid), at skribenten tolker svarene på sin måte og rettskriver ut ifra dette, eller at skribenten ikke har fått med seg alt intervjuobjektet har sagt. Små detaljer som mangler kan kanskje føre til et helt annet resultat.

Et annet moment som kan påvirke oss, er at vi som intervjuer tar med oss vårt perspektiv fordi i møte med andre mennesker vil vi alltid bringe med oss den vi selv er. Da har vi med det vi har tilegnet oss av kunnskaper, opplevelser, erfaringer, tanker og følelser; vår førforståelse. Dette fungerer som et filter som vi ser verden igjennom, sier Dalland (ibid). Her ønsker vi å poengtere, at det vi forstår og har sett er ut ifra hva vi har kunnskap om på nåværende tidspunkt. Det er vårt fokus og førforståelse som filtrerer informasjonen vi mottar, og som har vært avgjørende for hva vi har sett. Vi har prøvd og tatt skrittet til side for å prøve å se fra et annet perspektiv, for å unngå dette filteret. Intervjuobjektene har også med seg sin førforståelse, og dette gir dem sitt eget perspektiv som vi også ser må tas med i betraktning.

Det kan være en feilkilde at noen av intervjuobjektene var kjente for oss. De personene vi kjente er kanskje noe tryggere i denne intervjusituasjonen, og vil da kunne gi andre svar enn de som er helt ukjente. Dette så vi på som utfordrende, fordi det kunne være vanskelig å forholde seg til at vi inngikk i en annen rolle enn vi er vant til. Det kan være lettere å spore av, og snakke om andre emner. Vi som intervjuere kan også være forutinntatte og anta meninger, fordi vi kjenner intervjuobjektet. Dette har vi prøvd å være bevisste på, og tenkt grundig igjennom under reinskrivingen av intervjuene.

Under feilkilder hører også validitet og reliabilitet til. Validitet betyr gyldighet (Pedagogisk ordbok, 2008). I vår oppgave refererer validiteten til i hvor stor grad vi viser til den virkeligheten som vi undersøker. Denne gyldigheten gir også en pekepinn på hvor stor reliabilitet eller pålitelighet (ibid) undersøkelsen så gir. Vi har gjennomført undersøkelsen vår sett i forhold til et fagområde som vi gjennom vår utdanning har fått godt kjennskap til. Blant intervjuobjektene våre valgte vi personer som vi anså ville gi oss dekkende svar på våre spørsmål. Vi mener at vår undersøkelse har god validitet og reliabilitet, fordi vi har en bredde på utvalget av intervjuobjekter både sett i forhold til ulik alder og ulik bosted (by/land). Det som kunne ha gjort validiteten bedre, var om vi hadde hatt et større antall intervjuobjekter, gjerne fra andre deler av landet også.

4. Resultat og drøfting

Data kan forklares som hva som er registrert av informasjon, observasjon og fakta i forbindelse med undersøkelse, og som benyttes som grunnlag for videre fortolkning og bearbeiding (Pedagogisk ordbok, 2008). I vår presentasjon av dataene vil vi trekke det som vi mener er relevant for problemstillingen. Dette fordi vi under intervjuene fikk inn mye ulik informasjon, og intervjuobjektene ga oss mange historier som ikke passer inn på vår undersøkelse.

4.1 Innledning

Vi ønsker å presentere dataene som kom fram i undersøkelsen vår, og fokusere på det som er relevant for vår problemstilling. Vår problemstilling var som følger: "Hvordan kan førskolelærere og foreldre sammen ivareta små barns behov for tilknytning?"

Da vi foretok analysen vår så vi på de ulike svarene som intervjuobjektene kom med, og samlet så disse under ulike temaer. Dalland (2007) sier at for å kunne gi en tolkning av dataene må disse først analyseres og systematiseres. Når vi analyserte så vi etter hva som stakk seg ut som fellestrekk hos førskolelærere og foreldre, og hva som var ulikt. Vi vil presentere og drøfte intervjumaterialet vårt tematisk og under ett underveis i dette kapitlet. Drøftingsdelen vår deles inn to deler, oppstarten og samarbeid, som er de samme deler som intervjuguidens fokusområder var.

Vi har ulikt formulerte spørsmål i intervjuguidene til foreldre og pedagoger. Dette gjorde vi slik, fordi vi mener at foreldre og pedagoger har ulikt ståsted og får dermed ulikt perspektiv. Et eksempel kan være at en forelder tenker kanskje "trygghet" for barnet, mens pedagogen

kanskje tenker "tilknytning". Selv om vi har ulike spørsmåls-formuleringer, så ser vi at de ulike dataene griper inn i hverandre. Gjennom denne delen av oppgaven kommer vi til å veksle på å benytte intervjuobjekt og informanten, for å få variasjon i teksten.

4.2 Oppstarten

De første spørsmålene vi spurte om i intervjuet, var for å finne ut hvilke rutiner barnehagene hadde ved oppstart og hvilke erfaringer foreldrene hadde gjort seg ved oppstarten.

I den følgende delen vil vi gjøre rede for den delen av vårt datamaterial som går på den første delen av drøftingen, som vi kaller oppstarten. Vi vil ta for oss både hva pedagogene og foreldrene mener om denne perioden.

4.2.1 Forventninger og erfaringer i oppstart

Foreldrene følte stort sett at de individuelle forskjeller ble tatt hensyn til. Alle foreldrene unntatt én hadde positive forventninger og erfaringer ved oppstarten. Denne ene forelderen sa:

"Jeg følte at det ikke ble slik jeg hadde håpet på, fordi jeg fikk for lite informasjon enn det jeg forventet ved oppstarten i barnehagen".

Har denne informanten for høye forventninger? Drugli (2010) sier at noen foreldre kommer til en ny verden og ikke har særlig erfaring med barnehage. De da kan kunne komme med enten for høye eller alt for lave forventninger og ikke vet helt hva de kan forvente av personalet. Slik som vi ser det så kan dette være en forelder som kanskje er godt informert om oppstarten i barnehagen, enten gjennom utdanning eller kunnskap fra andre foreldre.

Videre så vi at foreldre og førskolelærere både hadde forventninger og erfaringer med primærkontakt. En av foreldrene sier:

"Alle mine 3 barn har hatt en kontaktperson i starten, dette har jeg gode erfaringer ved og har gitt meg trygghet".

En av førskolelærerne kommenterte at primærkontakt var en ordning som de hadde gode erfaringer med hos de små barna:

"Vi benytter oss av primærkontakt, og i tilvenningen er det ekstra viktig at det er en person som tar i mot barn og foreldre på morgenen. Vi lar barna komme til oss, da dette fremmer en trygg tilknytning. Med dette mener jeg at barna selv får velge sin primærkontakt ved å se på hvilken voksen barna tiltrekkes".

Med dette utsagnet vil vi trekke frem Bowlbys (1969) teori om at barnets opplevelse av trygghet henger sammen med tilknytningen mellom barnet og omsorgsgiver i hverdagen. Han (Bowlby, 1988) sier videre at omsorgsgiveren bør være sensitiv og tilgjengelig. Vi mener at førskolelæreren her legger til rette for at barnet får bygd opp sin tilknytning, fordi førskolelæreren er sensitiv og tilgjengelig ved at barnet selv får velge hvem den vil komme til.

På grunn av foreldrenes og førskolelærernes felles fokus på primærkontakt og voksenrollens betydning i oppstarten bringer dette oss over på neste punkt, som vil være drøftning av primærkontakt.

4.2.2 Primærkontakt

Vi skal nå drøfte og diskutere ulike sider ved primærkontaktordningen. Vi har valgt å trekke frem primærkontakt da vi så noe fokus på dette i de forskjellige intervjuene. I teoridelen trakk vi frem Drugli (2010) og primærkontaktmodellen, og hun viste til Lene Lind som en av personene bak denne modellen. Vi syntes hennes poeng om at barnet trenger en person som er tettere knyttet til det, for å skape en tryggere tilværelse i barnehagen, var et godt poeng. Vi vil starte med å trekke frem det vi mener er hovedpoenget med primærkontaktordninger, nemlig en trygg base som Bowlby (1988) sier noe om. I følge denne teorien knytter barnet seg til foreldrene, eller den som tar foreldrenes plass. Dette gjør barna for å få beskyttelse og men også for emosjonell nærhet. Abrahamsen viser til Bowlby (1969) som trekker videre frem at sin definisjon på tilknytning er hvordan barnet knytter seg til omsorgspersoner og danner emosjonelle bånd til disse. Om man skal se etter om en slik tilknytning finner sted, så er kunsten å se om barnet søker sin omsorgsperson? Vil barnet opprettholde nærheten til denne personen? En av førskolelærerne sa:

”På morgenen er vi nøye med at primærkontaktene går ut i garderoben og møter barnet og foreldrene slik at de skal føle seg velkommen og ønsket. Vi er sammen med barnet når avskjeden skal finne sted”.

Vi har sett at ved avskjeden i barnehagen er det slike situasjoner som kan oppstå, hvor barna gråter, strekker armene mot sine foreldre og er urolige for at foreldrene skal forlate det. Da de skjønner at dette ikke hjelper, prøver kanskje barna å støtte seg til primærkontakten som vil være en erstatning for foreldrene. Barnet går her trolig fra å bruke foreldrene som sin trygge base, til å bruke primærkontakten som trygg base. Denne trygge basen er noe vi støtter oss til og som vi mener vil være essensielt for hele poenget med å ha en primærkontakt. Som førskolelæreren sa, er det viktig å være den trygge erstatningen når foreldrene forlater. Denne

adferden som barnet utøver ved avskjed er noe Bowlby kaller for tilknytningsadferd, og han mener dette tyder på gode sterke bånd mellom barnet og den voksne (ibid).

Vi kommer nå til å gå videre inn på anerkjennende væremåte, og da var det en førskolelærer som ga et eksempel på å se barnet som et subjekt:

”Hei Sara, så fint å se deg. Det var bra du kom i barnehagen i dag”.

Barnet må se en voksen som har en anerkjennende væremåte og erkjenner barnets egne tanker, meninger og følelser. Når den har brukt sin sensitivitet er den voksne i stand til å forstå barnet gjennom å se hva det har behov for, gjennom å benytte seg av mentalisering (Brandtzæg, Smith og Torsteinson, 2011). Vi vil også trekke frem et begrep som vi ser på som vesentlig i en anerkjennende væremåte, og det er den dialektiske relasjonsforståelsen som Bae (1996) forklarer med at den handlingen jeg utfører mot deg, gjør noe med deg og skaper forutsetninger for meg og hvordan jeg speiles tilbake igjen til deg. På dette vis kan vi bli selvstendige og bevisste over oss selv. Dette kommer gjennom anerkjennelse fra andre, og denne relasjonen må være basert på likeverd og gjensidighet (ibid). Vi mener det hadde vært bra om samtlige barn kunne hatt en voksen som var god på akkurat hvert enkelt barn, og da kunne se hva det er dette barnet trenger nå. Med grunnlag i dette mener vi at førskolelærerens utsagt bekrefter Sara som en likeverdig person, og anerkjenner henne ved å henvende seg til henne og si navnet hennes. Førskolelæreren har her speilet sin positive innstilling til Sara, og det er da sannsynlig at Sara gjenspeiler dette til førskolelæreren.

En annen side ved primærkontakt var det en førskolelærer som trakk frem:

”Vi bruker ikke primærkontaktordningen, da dette gjør barna alt for avhengig av en person og personalet går ulike vakter og det ville da bli vanskelig å gjennomføre”.

Med grunnlag i hva Bae (1996) sier om voksnes definisjonsmakt, mener vi at det er dette utsagnet fra førskolelæreren dreier seg om. På den ene siden har vi en førskolelærer som setter barns behov først (første førskolelærers utsagn). På den andre siden har vi her et utsagn fra en førskolelærer som setter de voksnes behov først (siste utsagn). Her vil det for oss være viktig og poengtere at de voksne må være bevisste over sin makt til å definere, og må tenke på at vi som voksne har mer erfaring og kompetanse enn barna har. Da vil det være viktig å sette seg godt inn i barnas situasjon. Videre har vi sett gjennom svarene, at et godt foreldresamarbeid er hovedsaken for å kunne skape en god oppstart for de små barna. En forelder sa:

”Både jeg og mitt barn blir tatt imot og sett når vi kommer om morn”.

Det vil være et poeng at den som er primærkontakt for barna har et nært forhold og godt samarbeid med foreldrene til det barnet som det gjelder. Her kommer denne oppstartssamtalen eller bli-kjent-samtalen frem som vi tidligere har nevnt. Da har primærkontakten og foreldrene muligheten til å utveksle tanker og meninger om hva som vil være best for barnet. Dette gode samarbeidet mener Drugli (2010) er personalets ansvar å invitere til. Vi ønsker å trekke frem det uformelle samarbeidet som særdeles viktig i denne sammenheng. Da snakker vi om de små møter i garderoben, foreldrekaffe og lignende som vil være med på å lage relasjoner på en hverdagslig måte mellom foreldrene og primærkontakten.

Med dette ønsker vi å komme med noen tanker og momenter om foreldresamarbeid og primærkontaktordningen i oppstarten. Hvis vi skal se på hvordan dette fungerer i praksis, så vil det si en person som er støttende og veiledende til barnet. Barnet som kanskje er usikker og utrygg ved oppstarten i barnehagen trenger trygghet. Her mener vi en voksen som blir godt kjent med barnet og tar seg av barnet på et annet plan enn kanskje de andre voksne i barnehagen gjør. Det er ønskelig med en voksen som sitter sammen med barna under måltider, som skifter bleien, som legger og tar opp barnet, og lignende nær kontakt. Ellers kan det fort bli mange ulike voksne som tar seg av disse områdene, og barna får mange og skulle forholde seg til. Denne ordningen kan også være positiv på et annet vis: Om en primærkontakt har sin gruppe barn å holde rede på, vil det alltid være en person som vet det meste om barnet og som følger opp barnet på de områder det er behov for. Vi mener at vi må bruke den kunnskapen vi har for å gjøre barnehagehverdagen tryggest mulig for de minste, og kunne formidle dette videre til foreldrene. En primærkontakt kan også opptre som en rollemodell for foreldrene, som kanskje er usikre og er kommet i en helt ny situasjon. De metodene som primærkontakten bruker i barnehagen på ulike barn, kan for eksempel fungere for deres barn og de kan da prøve ut dette hjemme. På samme vis kan primærkontakten se metoder foreldrene bruker, og som kan fungere i barnehagen. Alt for barnets beste. En forelder sa:

”Da mitt første barn skulle starte i barnehagen, var jeg nervøs og usikker på denne nye situasjonen med å skulle forlate mitt barn”.

Hvis den voksne da klarer affektinntoningen (Stern vist i Småbarnspedagogikk, 2005) ville den da fått til å stille seg inn på sitt barn, og da kan primærkontakten gi akkurat den omsorgen som akkurat dette barnet trenger. Vi mener at dette blir helt i tråd med den individuelle tilpasningen som hvert enkelt barn bør få ut fra sine behov, og ikke nødvendigvis måtte gi den

samme omsorgen til alle barna. Det som fungerer og gjør et barn trygt, kan bli helt feil for et annet barn. For at en pedagog i barnehagen skal kunne oppnå dette i sitt arbeid krever det en kompetanse, og som St.mld. 24, 2012-2013, Fremtidens barnehage (Kunnskapsdepartementet, 2013) viser til er dette den viktigste enkeltfaktor for barnas trivsel og utvikling i barnehagen. Vi som pedagoger må være i konstant utvikling av vår kompetanse, og dette er noe Gotvassli (2013) mener kan gi barnehagen tilstrekkelig med kvalitet.

Tidligere trakk vi frem Winnicotts begrep *holdende miljø* hvor de voksne holder barnet både i fysisk og psykisk stand, og som blant annet handler om at barnet kan se seg selv reflektert i omsorgspersonens ansikt. Vi voksne får funksjonen som et speil for barna. Vi gir barna bekræftelse for det de gjør, setter grenser og viser hva som er rett og galt. De ser hvilke reaksjoner de får fra den voksne ved ulike situasjoner. På denne måten bygger barna opp sin selvutvikling, ved at det først ser seg selv gjennom den andres speiling og deretter gradvis et klarere bilde av seg selv (Abrahamsen, 1997). Erfaringene barnet gjør seg gjennom speiling av andre mener Bowlby (Smith, 2002) vil være en rettesnor for videre utvikling av tanker, følelser og hukommelse opp mot tilknytningspersonen. Disse erfaringene kan gi videre grunnlag for tilknytning til andre personer i fremtiden.

Ulempen med primærkontakt kan vi si er at det opptar en person av personalegruppen, de andre barna mister en voksen. Den ene voksne blir låst fast til det ene barnet store deler av dagen, og personalgruppen mister to hender. Vi mener derimot at hvis barnehagen og personalet på avdelingene er godt forberedt, så vet de hva som skal gjøres og da trenger det ikke bli noen negativ innvirkning om en person går bort som primærkontakt.

Nå som vi har sett på primærkontaktens betydning for en trygg oppstart for de små, vil det være naturlig og videre se på voksenrollen i barnehagen.

4.2.3 Voksenrollens betydning

Når vi nå skal trekke frem voksenrollen vil vi si at den griper inn i det meste som angår barnehagen. Dette sa en av førskolelærerne under intervjuet:

”For meg er det vanskelig å skulle utøve ulike roller samtidig. Jeg må ofte tre inn og ut av rollene som både omsorgsgiver, pedagog og kollega.”

Den sensitive og stimulerende omsorgen mener Drugli (2010) vil være den viktigste oppgave du har som voksen i arbeid med barn og deres foreldre. Som pedagoger og øvrig personell må vi ikke oss mange forskjellige roller i ulike situasjoner. Da snakker vi om roller ovenfor både

barn, foreldre og kollegaer. Alle de ulike oppgaver personalet har er blant annet at de skal samarbeide, lære bort og yte omsorg. På det viset er det ett sett med roller som går inn og ut av. Slik vi ser det så er det å kunne gå inn og ut av roller en ting som personalet må kunne tilpasse seg etter for å kunne dekke både barnets behov og barnehagens krav. Barnets behov er viktigst, og vi sier oss enig med Abrahamsen (1997) som benytter rollebegrepet for å forklare en gjensidig anerkjennelse fra den voksne, ved å se barnet som et subjekt.

En forelder sa under intervjuet:

”Barna mine skal jo lære å oppføre seg, og jeg vil helst at personalet i barnehagen skal være gode voksne for barna slik at de lærer rett og galt.”

I henhold til Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2011) blir personalet rollemodeller for barna. Vi må være gode forbilder for barn og foreldre. Rammeplanen (ibid) stiller store krav til de ansatte, og sier videre noe om at som rollemodeller må vi utøve en trygg voksenrolle som igjen vil skape en rollemodell for barna å strekke seg etter.

Dette utsagnet fra en forelder stemmer overens med det som flere av foreldrene har gitt uttrykk for under intervjuene. Vår synspunkt her er at en av de viktigste faktorer når det kommer til kvalitet i barnehagen, er personalet som jobber der. De bør ha et bredt kompetansefelt skal de klare å mestre alt til enhver tid, og må kontinuerlig jobbe mot de målene som de selv og Rammeplanen har fastsatt. Vi ønsker nå å ta frem et utsagt fra en av pedagogene:

”Når jeg sitter og leser for et barn, og en forelder kommer og spør meg om turdager samtidig som telefonen ringer og omhandler mitt eget barn, må jeg bytte fra omsorgsgiver til informantrollen så til privatperson over telefon. Da må jeg gjøre barnet klar over at den trygge basen forflytter seg, men kommer tilbake.”

Dette utsagnet fra denne pedagogen viser at voksenrollen er oppdelt. Voksnes ulike rolletagninger kan fremme barnets positive utvikling som en av dimensjonene ved en trygg tilknytning (Rye, 2002 i Drugli, 2010).

Når barnet kommer om morgenen, så kan den voksne ikle seg rollen som ”mottager”, og på det viset støtte barnet til å klare med avskjeden med mamma. Dette er en klar omsorgsrolle. Foreldrene skifter også rolle når de skal gå ut fra barnehagen. Da endrer de sitt fokus fra å ta mammarollen til å ta sin yrkesrolle. Dette merker kanskje barnet, og blir usikker. Kanskje

tenker barnet: *Er mamma min mamma selv om hun også går bort fra meg og til arbeidet?* Her kommer den voksnes rolle i barnehagen som ansatt inn, hvor den kan ta på seg rollen som «forståelsesfull». På det viset vil det bli lettere for barnet å være i forlatelsesprosessen fra mamma, når der er et personal som fungerer som mellomledd og lar barnet få hjelp til å forstå. Dette hjelper også mamma til å bli trygg på at hun kan gå videre i sin prosess med å skifte fokus og rolle, fra mamma til yrkesaktiv. Barnet vil også gå inn i sin rolle som barnehagebarn, og ikke bare mammas barn. Dette tror vi blir enklere for barnet, ved at personalet er der både fysisk og emosjonelt, slik at barnet kan bli holdt (Winnicott i Abrahamsen, 1997).

En av foreldrene sier:

”Jeg husker at jeg tenkte hvor flink hun er med å snakke beroligende med gutten min, når vi hadde hatt en stressende morgen og han ikke ville noen ting!”

Dette utsagnet peker på det som Kvello (2013) har sagt, at her kan en forelder se på et personal som en rollemodell. Her mener vi at det på den ene siden kommer an på hvor sensitive personalet er. Klarer personalet da å formidle dette sensitivt nok slik måte at den ikke bruker sin definisjonsmakt? På den andre siden kan et personal ha lært seg en måte å samhandle med barnet på som ikke er fordelaktig for barnet på lang sikt. Den enkelte voksne må kunne reflektere over sine sterke og svake sider både i samvær med barn, foreldre og øvrig personal.

Vår mening er at det er en viktig faktor når det kommer til voksenrollen er at vi voksne må fungere godt både hver for oss og sammen for å skape et harmonisk sted for barn og voksne. Med å være bevisste voksne som har selvinnsikt i forhold til egen kompetanse kan vi bedre utnytte våre sterke sider.

Barnehagens hverdag er fylt opp med uforutsette ting og førskolelæreren må til en hver tid innrette seg etter og være fleksible til det som skjer, og samtidig være trygg i sin rolle som pedagog. Med grunnlag i det vi har sett i foreldrenes og personalets utsagn, vil vi si at fleksible og bevegelige voksne er vesentlig i en barnehagehverdag.

4.3 Samarbeid

I oppstartdelen har vi tatt for oss oppstartsamtalet, og vil ikke komme mer inn på denne her, men gå videre på det daglige og uformelle samarbeidet. Det formelle samarbeidet som for eksempel vil være foreldreråd eller samarbeidsutvalg, vil vi ikke trekke frem her. Dette

utelater vi fordi det ikke fikk noe særlig fokus fra foreldres og personalets side under intervjuene. I våre intervju kom det frem fra en førskolelærer at:

”Det er den daglige kontakten, gjerne i hente- og bringesituasjoner, som vil være det viktigste i et godt samarbeid mellom begge parter”

Det førskolelæreren snakker om her vil vi si er det uformelle samarbeidet. Vår tolkning av uformelt samarbeid er de små møtene i hverdagen. De gir foreldre og personal mulighet for dialog i hente- og bringesituasjonen, foreldre kaffer, dugnader og lignende. Personalet har særlig ansvar for å invitere foreldrene til et åpen og gjensidig samspill. I Drugli (2010) mener hun dette er nødvendig for å etablere det gode samarbeidet. Dette vil videre føre til et godt grunnlag for å vektlegge en god og trygg tilknytning, og et godt samarbeid mellom personalet og foreldrene (Glaser, 2010). Det utsagnet som kommer under her, er fra en far i et intervju:

”Foreldremøter orker jeg altså ikke å dra på, der er det bare kakling blant damene, eller så får man klokkeslett og oppgaveliste for den der dugnaden. Så jeg er glad når jeg kan sende kona av gårde.”

Både barnehagepersonalet og foreldrene har et felles ansvar for at samarbeidet utvikler seg i ønsket retning, men vi er enig i at det er barnehagepersonalet som har hovedansvaret. Å invitere foreldrene til samspill tenker vi kan gjøres med at førskolelærer og øvrige personal er på tilbudssiden mot foreldrene. De bør være i garderoben når foreldre og barn kommer og drar, og bevisst gjøre seg synlige for foreldrene. Kanskje kan de be foreldrene inn på en morgenkaffe før de drar på jobb om morgenen? Dette har vi gjennom praksis sett at foreldrene setter pris på. På denne måten tror vi foreldrene kan føle seg mer velkomne og vil ut i fra dette ha mer lyst til å bli kjent med, og å kunne kommunisere med personalet. De vil da også kanskje lettere kunne ta opp ulike ting eller bekymringer uten problemer, da de er trygge på hvor de har personalgruppen.

”For at jeg syntes det er viktig at de som jobber i barnehagen er nøye med den gode samtalen, dette både når det kommer til informasjon og eller om barnet mitt, og at de syntes vårt samarbeid er like viktig som meg”

Dette kom det frem fra en forelder når det ble snakk om samarbeid i intervjuet. Her trekker Glaser (2013) frem at hjem og barnehage utgjør helheten av de små barns liv, og at barnas utvikling i stor grad er knyttet til hvor mye foreldrene trives med og stoler på barnehagen. Foreldrene er som regel positive til et godt og åpent samarbeid med personalet, og Drugli

(2010) mener her at kanskje foreldrene til og med trenger litt veiledning på hva samarbeidet mellom hjem og barnehage kan eller skal inneholde. Dette samarbeidet vil ligge under nivå 2, mesosystemet, i Bronfenbrenners (Tetzchner, 2001) utviklingssystem. Mesosystemet tar for seg hvordan ulike mikrosystemer forholder seg til hverandre. Her vil det da bli hvordan førskolelærere og foreldre samarbeider. Det som skal oppnås med samarbeidet mener vi, er kontinuitet i kontakten mellom hjem og barnehage for å skape trygghet og optimale utviklingsmuligheter for barnet. Kvaliteten av samarbeidet er også viktig for barnet, og dette er noe Drugli (2010) viser til da hun trekker frem en forskning innen dette området. Hvor godt barna finner sin plass i barnehagen er noe forskningen (Clarke-Steward og Allhusen, 2005, og Shpancer, 2002, i Drugli, 2010) viser til. Videre har Drugli (2010) tatt med en annen forskning som handler om at foreldresamarbeidet har betydning for relasjonene barnet får til personalet. Hvis det er en god og positiv kontakt mellom foreldre og personal, vil dette ha en god effekt på barnet (Owen, Ware og Barfoot, 2000 i Drugli, 2010).

Vi kan her trekke frem et eksempel som omhandler foreldrenes trygghet til barnehagen: Hvis en ny forelder med barn kommer i barnehagen, og barnet ikke vil til noen i personalgruppen, kan vår erfaring vise til at forelderen automatisk begynne å tvile og sette spørsmål ved barnehagen som institusjon. Dette mener vi kan skje da de ikke har fått muligheten til å sette seg inn i barnehagens innhold og oppgaver, samt har lite kjennskap til personalets arbeidsmåter eller lignende. Denne usikkerheten som kanskje forelderen viser enten med uttrykk gjennom ansikt eller kroppsspråk, kan da smitte over på barnet. Her tenker vi det vil være vesentlig for personalet å ha et åpent blikk for slike situasjoner, for så å passe på at de foreldrene som trenger det får tilstrekkelig med informasjon eller veiledning. Videre kan så foreldrene også få komme med sine meninger og ideer om hvordan dette kan gjøres på en annen måte, slik at både de og barna får en bedre trygghetsfølelse.

”Jeg syntes det er viktig å fokusere på, og ta med foreldrenes synspunkter og meninger i de planer som jeg lager for barnehagehverdagen.”

I dette utsagnet vises det at vår førskolelærer har Rammeplanen godt innarbeidet. Dette mener vi fordi det står i Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2011) at det er personalets ansvar at foreldrene blir invitert til å medvirke i barnehagens virksomhet.

Erfaringsmessig kan vi si at foreldrene har kunnskap om hvilke krav de kan stille til barnehagen, og de viser seg å være interesserte og engasjerte i hvordan barna har det i barnehagen. Vi kan også si at noen av foreldrene bruker sin rett til å medvirke i barnehagens

innhold, men dette viser seg ofte å være samme foreldre år etter år. Noen er kanskje ikke klar over sine rettigheter, og her mener vi at vil det være viktig for førskolelæreren å sette fokus på dette blant foreldregruppen.

4.3.1 Forventinger og erfaringer

Vi så ut fra svarene til både foreldre og personal at det var ulike forventninger og erfaringer fra begge parter. Foreldrene ønsker et personal som kan veilede dem og være støttende og åpen for deres tanker og meninger. De ønsker et personal som gir fortløpende informasjon om hva barnehagens hverdag inneholder og hvordan barnet har det. Personalet på sin side ønsket en foreldregruppe som kunne være mer delaktig og aktive i sitt samarbeid:

”Vi som foreldre forventet at personalet ga oss fortløpende informasjon, men erfarte at det kanskje av og til kunne bli litt i overflod.”

Personalet må aktivt jobbe for å tilfredsstille foreldregruppen, da det er økt fokus på barnehagens kvalitet (Glaser, 2013). Vi mener personalet kunne undersøkt med foreldrene hva de ville ha informasjon om og hvor mye. Dette kunne for eksempel vært et tema på foreldremøtet.

Følgende utsagn kommer fra en førskolelærer:

”Vi har erfart at foreldrene generelt er lite aktive når det gjelder tilbakemeldinger, og vi forventer mer enn det vi får”.

Hvis vi skal si vår mening her, kan det være slik at foreldrene føler de ikke innehar nok kompetanse for å blande seg inn i barnhagens innhold? De stoler kanskje på at personalgruppen er utdannet og vet best hva som skal skje i barnehagen.

Det som gjentok seg i svarene fra foreldrene, var at de ønsket seg en personalgruppe som var til stede for barna deres og som var åpen i sin kommunikasjon. På det viset trengte de ikke å føle at det var vanskelig om de skulle ta noe ubehagelig opp.

4.3.2 Kommunikasjon og tekniske virkemidler

I våre intervju så vi at ulike kommunikasjonsmetoder var et moment som ble fremhevet hos både foreldre og personal. Begge parter mener det er enklere med samarbeid på grunn av flere kommunikasjonsmetoder. Dette er en kommentar fra en forelder:

”Jeg syntes dagens teknologiske utvikling er positivt for barnehagene. Dette kan gir oss som foreldre en trygghet og oversikt over hvordan barnet har det, og vi kan kontinuerlig bli oppdatert på hva som skjer i barnehagen.”

Virksomheten i barnehagen vil fremover i tiden omfattes av digitale verktøy, og det er viktig at barnehagen henger med og fornyer seg slik at barnehagen kan bli en attraktiv arbeidsplass (Temaheftet om IKT i barnehagen, 2006).

Vi mener at for å kunne henge med i den raske teknologiske utviklingen bør personalet være utviklingsorientert, og fordi det krever tid å få hele personalet oppdatert må det være kontinuitet i dette arbeidet. Da vil man oppnå en personalgruppe som er godt utrustet til videre å kunne benytte seg av teknologien. Vi har sett at en bildemelding (mms) med et fornøyd barn er blitt sendt ut til foreldrene etter at de har gått fra et gråtende barn på morgenen. Dette tror vi er med på å trygge foreldrene og skaper en åpen dialog mellom foreldre og personal.

Et av personale ga følgende kommentar:

”Jeg er glad for at jeg er ung og nyutdannet, og innehar kunnskap om dagens teknologi. Dette mener jeg er et nyttig kommunikasjonsverktøy, som jeg benytter meg av blant annet i samarbeid med foreldrene.”

Personalet sier her at de er glad utviklingen har kommet dit den har kommet, og at det er en bra måte å få frem nye kommunikasjonsmetoder på. Dette personalet innehar kompetansen, men det var ikke alle førskolelærere som benyttet seg av dette arbeidsverktøyet.

Personalets kompetanse vil være viktig når det kommer til kommunikasjon gjennom teknologiske virkemidler. Dette fordi personalet må inneha kunnskap om for eksempel data for å kunne benytte seg av den. Gotvassli (2013) snakker om at personalgruppen må være under kontinuerlig kompetanseutvikling, og at det er et viktig virkemiddel for god kvalitet. St.mld. 24, 2012-2013, (Kunnskapsdepartementet, 2013) fastslår blant annet at barnehagen må oppfylle de faglige og samfunnsmessige kriterier for hva en god barnehage er.

Vi har erfart at det er fler og fler av personalgruppene som vil ha opplæring og datakurs, for å få mer kunnskap om dagens datateknologi. Foreldrene har også satt mer fokus på dette området, fordi de ønsker at personalet skal ta mer i bruk denne kommunikasjonsmetoden. Vi støtter oss til Gotvassli`s (2013) utsagn om barnehagen som følger samfunnets endringer. Slik

vi ser det, så er barnehagen er nødt til å holde seg oppdatert, fordi teknologien er der i den hverdagen som barna vokser opp i.

Dette bringer oss videre til å ta for oss forskjellen på barnehagen før og nå.

4.3.3 Barnehagen før og nå

Grunnen til at vi har laget et punkt om *barnehagen før og nå*, er av vår førforståelse om dagens samfunn og dets betydning for små barns tilknytning. Vår førforståelse var blant annet at vi nå trolig har et samfunn hvor mange familier går fra hverandre, og at barnet da kanskje går mye frem og tilbake mellom ulike hjem. Dette var noe vi spurte om i våre intervju; om noen av foreldrene eller førskolelærere hadde merket endringer i familiestrukturen som kunne påvirke barna? En forelder hadde et synspunkt om dette:

”Jeg syntes absolutt det er en endring i familiene nå. Folk går lettere fra hverandre nå enn før, og barna lever kanskje i en noe ustabil hverdag.”

I Nordisk barnehageforskning (2012) trekker Andenæs frem barnets hverdagsliv, og hvordan barnehagen er et ledd i foreldrenes omsorgkjede. Hun mener også at barnehagen kan fungere som en nøytral grunn som støtter begge parter ved samlivsbrudd.

Vi har egne erfaringer ved dette som Andenæs (ibid) trekker fram, med å være en nøytral grunn. Det kan skje at foreldrene er ekstra sårbare etter et samlivsbrudd, og kanskje er det sjalusi der hvor den ene parten har fått ny partner. Det vi har opplevd da, er at foreldrene prøver å bruke barnehagens som informasjonskilde for å finne ut ting om den andre forelderens. Vi har også opplevd at foreldre som er såret, sint eller skuffet i en nylig brudd-situasjon, vil prøve å svartmale den andre forelderens. Dette er ikke enkelt. Vi støtter oss til Andenæs (ibid) som sier at barnehagen i disse situasjonene må være en nøytral part, og mener barnehagen aldri må sette seg midt mellom barken og veden. En førskolelærer sa:

”Vi i barnehagen må alltid forholde oss nøytrale og ikke ta noe parti når det kommer til foreldrene. Vi er her for barna og de er vårt fokus.”

Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2011) sier at barnehagen skal ivareta barnets behov i samarbeid med hjemmet. Foreldrene må oppleve blir sett og forstått og dette er noe Abrahamsen (1997) sier er viktig for samarbeidet med barnets hjem.

For å ivareta barnets beste og barnets behov i samarbeid med hjemmet mener vi det vil være viktig at personalet setter seg inn i familiens situasjon, viser forståelse og er lydhør for hva

foreldrene mener er best for deres barn i en vanskelig situasjon. Vi vil samtykke i at dette er viktig i alle situasjoner. Foreldrene trenger kanskje veiledning fra personalet og stiller seg usikker til hva som er barnets beste. Som en forelder sa:

”Det er godt å ha barnehagen som støtte, for jeg blir ofte usikker på hva som skal gjøres i ulike situasjoner”.

For at foreldrene skal kunne støtte seg til personalet vil det være nødvendig at personalet innehar relasjonskompetanse. Killen (2012) mener det er en forutsetning med relasjonskompetanse for å kunne samarbeide med foreldrene. Kvello (2013) støtter dette og mener personalet systematisk må arbeide med seg selv i forhold til relasjoner med andre. Barna er avhengige av at personalet og foreldrene har en god relasjon med hverandre (Killen, 2012). Slik personalet behandler foreldrene gjenspeiler seg ofte videre fra foreldrene til barnet. Hun (ibid) setter evnen til mentalisering hos personalet som et moment for vellykket samarbeid. Her vil vi trekke frem Glaser (2013) som mener at samfunnet og media er med på å påvirke foreldrene med mange forskjellige tips til deres oppdragelse av barn. Dette samsvarer med Gotvasslis (2013) konklusjon om at barnehagen er en samfunnsinstitusjon, og at når foreldre og eller samfunnet endrer sitt syn på barn og oppdragelse, må barnehagen også endre seg. Det offentlige har i følge loven en plikt til å hjelpe barnefamilier med ulike støttetiltak, slik at de bedre kan løse foreldreoppgavene og på den måte ivareta barnets beste (St.mld.34, 2012-2013, Kunnskapsdepartementet, 2013).

Vi valgte å trekke frem disse momenter da vi ser at media og teknologi kanskje er blitt et større fokus nå enn før, samtidig som både personal og foreldre er positive til å bruke teknologien og sosiale medier i hverdagen. Selv om det menes at foreldrene lett kan bli påvirket og kan tvile på sin rolle som forelder, er det viktig å trekke frem at i tillegg til barnehagens kompetanse og veiledning, fins det andre støttetiltak. I en rekke barnehager i dag tilbys foreldrene veiledning. ICDP-programmene er et slikt tilbud og tiltak fra myndighetenes side. Dette er noe som vi kom frem til i praksis og i samtale med styrer i en barnehage som var aktiv rådgiver innenfor dette programmet. Vi syntes dette er et bra og viktig tiltak, men lurer kanskje på om foreldre er klar over dette tilbudet?

Videre tatt opp om før og nå var at inntrykket om flere splittede familier var et faktum. Vår førforståelse tilsa at vi tvilte på tryggheten av en trygg tilknytning i disse situasjonene, men tvert imot. Funnene våre viser at både personal og foreldre syntes dette går overraskende bra

for barna, at de er tilpassningsdyktige. Så lenge barnehagen har et enda tettere samarbeid støtter vi oss til deres meninger.

5. Avslutning

I denne undersøkelsen ønsket vi å finne svar på problemstillingen:

”Hvordan kan førskolelærere og foreldre sammen ivareta små barns behov for tilknytning?”

Vi har gjennomført undersøkelsen vår sett i fokus til et område vi hadde godt kjennskap til, både gjennom førskolelærerstudiet og ved egen praksis. Ved valg av informanter valgte vi ut førskolelærere og foreldre som vi anså ville gi oss bredest mulig data, til å besvare problemstillingen vår. Datagrunnlaget vårt har vært variert og dekkende, og dette mener vi styrker undersøkelsen vår.

Innledningsvis sa vi at vi trodde at barna knyttet seg mer til barnehagepersonalet nå enn før. Dette antok vi, fordi vi hadde sett at barna tilbrakte mer tid i barnehagen, og at livet deres er omskiftelig på grunn av nye familiesammensetninger. Da tenkte vi at barnehagen blir et fast punkt for barnet, kanskje det mest stabile i barnets liv.

Det vi kom fram til var viktig i oppstarten, var å gjøre foreldrene trygge gjennom gode samtaler og veiledning. Dette ble best gjort ved å ha oppstartssamtaler hvor førskolelæreren får gitt individuelt tilpasset informasjon til foreldrene. Konklusjonen under oppstarten, var at oppstartssamtaler og primærkontakt var det som skapte mest trygghet for foreldrene. Når så foreldrene var blitt trygge, overførte de sin trygghet til sitt barn, og oppstarten gikk lettere. Vi så at det var ønskelig med en mer aktiv og deltakende foreldregruppe. Her mener vi personalet må være bevisst på sin kompetanse, og tydelig sette krav til foreldrene slik foreldrene setter krav til personalet. Foreldrene har rett til medvirkning, og dette er noe som vi har funnet ut kan bli bedre. Her blir personalets oppgave å være gode rollemodeller.

I den delen hvor vi ser på samarbeidet mellom foreldre og førskolelærere, kom det klart fram at den daglige kontakten og det uformelle samarbeidet var det viktigste. Som tidligere sagt om oppstarten, er det også her viktig at foreldre og personal blir godt kjente med hverandre. Dette for at det videre samarbeidet som skal være basert på åpenhet og ærlighet fra begge parter.

Personalet må åpne for et godt samarbeid og da mener vi personalets synlighet vil være vesentlig. Vi mener at med et godt samarbeid, følger en god tilknytning til barnet.

Dagens teknologi var videre et stort fokus, da vi så at de teknologiske virkemidler er mer og mer brukt, at flere og flere får øynene opp for hva som er positivt med det. Vi så det var noe blandet kunnskap og meninger, men at personalet nå er åpen for datakurs eller lignende. Dette vil vi si er vesentlig og at alle barnehager bør fokusere mer på dette. Vi mener dette er en del av den hverdagen barna skal vokse opp i, og da er det nødvendig for de små at de voksne rundt dem har den nødvendige kunnskapen. Så konklusjonen vår om dagens teknologi i barnehagen vil vi si at det er positivt da foreldre ga tilbakemelding om at de fikk ta en større del av barnehagens hverdag, at de ble oppdatert og fikk mer informasjon om hva barnehagens hverdag.

Vi har valgt å ta inn fokuset på før og nå, selv om dette ikke er direkte knyttet opp mot vår problemstilling. Dette gjorde vi for å kunne undersøke tidsperspektivet rundt problemstillingen, og få kunnskap om dette hadde noen betydning. Vår førforståelse om dagens samfunn var at mange familier er splittet og at dette går ut over den stabile og trygge tilknytningen de små barna har behov for. Under intervjuene kom det frem at flere enn oss ser at familiestrukturen er under endring. Med dette mener vi for eksempel nye familier med mine, dine og våre barn. Det vi har funnet ut er at barnet ikke nødvendigvis ikke har noe problemer med disse nye endringene. Både foreldre og personal mener barna lett kan tilpasse seg, men at et godt foreldresamarbeid vil være viktig. Videre ble det nevnt at dagens samfunn er med på å påvirke foreldrene i oppdragelse av barna, og at dette kan føre til at foreldrene blir usikre på sin rolle som foreldre. Her så vi at betydningen av veiledning fra personalet vil være viktig, og at de samtidig benytter seg av støttetiltak som ellers fins i de forskjellige kommuner. Så for å ta en kort konklusjon, er det mange ulikt sammensatte hjem, men barna tilpasser seg.

Vi har også merket oss hvor viktig både barnet, foreldrene og førskolelærerens rolle er. Vi har i oppgaven benyttet oss av Lacan`s bilde (henvist fra Haugsgjerd i Abrahamsen, 1997) på den borreomeanske knute. Dette er for å vise hvor sammenhengende vi mener at førskolelæreren, forelderen og barnet er sammenknyttet. Knuten er ikke sterkere enn det svakeste ledd, så den blir skjør om en av ringene blir svekket.

Det vi har sett gjennom undersøkelsen er at både foreldre og førskolelærere kan gjøre barnets ring sterkere. Vi har prøvd å se på hvordan dette kan gjøres. Dette har vi gjort ved og først og se nærmere på hvilket grunnlag barn har for å få tilknytning, som ring en. Før ble ikke barnet regnet med som en selvstendig ring, men som et objekt som kunne forme sin ring ved hjelp av foreldre og personal. Nå ser vi barnet som et subjekt som har egne muligheter til å danne sin egen selvstendige ring. Så har vi gått videre ved å ta for oss personalets grunnlag, ved å se på deres kvalitet og kompetanse. Her dannes ring to. Foreldre og foreldresamarbeid blir ring tre, og legger da grunnlaget for at det kan bli en borromeansk knute. Ringene formes også etter hverandre når de settes sammen, og blir på den måten en sterk knute. Dette synes vi er et fint symbol for hvordan vi er uløselig knyttet til hverandre, barna, foreldrene og personalet i barnehagen. Foreldre og personal er hvert sitt ledd i barnets omsorgskjede

Våre funn viser at det er viktig med førskolelærere som har kunnskap og kompetanse, for å skape kvalitet i barnehagen. Denne kvaliteten bør knyttes opp mot foreldresamarbeid, slik at foreldrene kan være med på å styrke sitt forhold til barnehagen. På denne måten kan førskolelærere og foreldre sammen ivareta små barns behov for tilknytning.

Litteraturliste

- Abrahamsen, G. (1997). *Det nødvendige samspillet*. Tano Aschehoug
- Bae, B. (1996). *Det interessante i det alminnelige*. Pedagogisk Forum
- Brandtzæg, I. Smith, L. Torsteinson, S. (2011) *Mikroseperasjoner, tilknytning og behandling*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad&Bjørke AS
- Bowlby, J.C. (1969). *Attachment and loss I: Attachment*. London. Hogarth Press
- Bowlby, J.C. (1988). *A secure base*. New York. Basic Books
- Bø, I. & Helle, L. (2008). *Pedagogisk ordbok*, Universitetsforlaget AS
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS
- Drugli, M,B.(2010). *Liten i barnehagen*. Cappelen Damm AS.
- Evenshaug, O. Hallen, D. (2001) *Barne- og ungdomspsykologi*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gotvassli, K. Å. (2013). *Strategisk kompetanseutvikling i barnehagen*. Cappelen Damm AS.
- Killèn, K. (2012). *Forebyggende arbeid I barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget AS
- Kunnskapsdepartementet(2011)*Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Departementet
- Kvello, Ø. (2013) *Barn i utvikling*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Kvistad, K. & Søbstad,F. (2005). *Kvalitetsarbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen.
- Løkken, G. & Søbstad. F (2006) *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Smith, L. (2002) *Tilknytning og barns utvikling*. Høyskoleforlaget, Kristiansand
- Tetzchner, S. V. (2001) *Utviklingspsykologi barne og ungdomsalderen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Vist, T.(2005). *I lyden bor barnet, i barnet bor lyden – Om små barns forhold til musikk*. I S. Haugen, Løkken, G., Røthle, M. (red.), *Småbarnspedagogikk*. Oslo: J. W. Cappelens forlag AS.

Elektroniske kildehenvisninger

Kunnskapssenteret. Hentet 18.04.14

<http://kunnskapssenteret.com/validitet/>

Nordisk barnehageforskning. Hentet 28.01.14:

<https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/316/330>

Regjeringen. no Hentet 29.04.14

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/nouer/2007/NOU-2007-6/7.html?id=471528>

Regjeringen. no Hentet 30.04.14

Temahefte om IKT i barnehagen. Kunnskapsdepartementet 2006

http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/287769-temahefte_om_ikt_i_barnehagen.pdf

Regjeringen.no Hentet 24.01.14

Nou 2012:1

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/nouer/2012/nou-2012-1.html?id=669113>

Regjeringen.no Hentet 29.05.14

www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=9&ved=0CGsQFjAI&url=http%3A%2F%2Fwww.regjeringen.no%2Fnb%2Fdep%2Fhod%2Fdok%2Fregpubl%2Fstmeld%2F2012-2013%2Fmeld-st-34-20122013%2F4%2F1%2F4.html%3Fid%3D723872&ei=B8diU_btKojP4QT05IGwCw&usq=AFQjCNFpvh_xIvzTDwS2rl4zkIP1aoiIOA&sig2=vzZryJwCRdciWk3zZMjviw&bvm=bv.65788261,d.bGE

Store norske leksikon. Hentet 20.01.14:

<http://snl.no/tilknytning%2Fpsykologi>

Stortinget. no. Hentet 17. 04. 14

<http://www.regjeringen.no/nb/sok.html?quicksearch=%C3%B8ke+antall+pedagoger&id=86008>

Vedlegg nr. 1

Intervjuguide til foreldre:

Vi er tredjeårs-studenter som skal skrive en bacheloroppgave ved universitetet i nordland. Den skal omhandle barns samspill og tilknytning, og hvordan dette tilrettelegges for de yngste barna i barnehagen. Vårt mål med oppgaven er å få kunnskap om hvordan førskolelærere og foreldre sammen kan gi barnet en best mulig tilknytning. Dette er noe vi mener skjer i samspill og kommunikasjon mellom foreldre og personal, og vi vil se på hvordan dette kan utvikles på mest mulig måte for fremtidens barnehage. Hva er egentlig til barnets beste?

Oppstartsfasen:

1. Hvilke forventninger hadde du og hvilke erfaringer gjorde du deg ved oppstarten?
2. Hvordan oppfatter du forholdet mellom barnet ditt og tilknytningspersonen i barnehagen?
3. Hvordan praktiseres avskjeden i barnehagen?
4. Hvordan er barnehagen med på å gjøre deg og ditt barn trygg?
5. Er det forskjell på dette barnets oppstart i forhold til din tidligere erfaring?

Samarbeid mellom foreldre og personal:

1. Hva er foreldresamarbeid for deg?
2. Hvordan fungerer den daglige informasjon mellom hjemmet og barnehagen? Er det noen utfordringer i den daglige kontakten mellom foreldre og personal?
3. Hvordan foregår kommunikasjon, brukes tekniske virkemidler?
4. Hva mener du om dagens familiestruktur og samarbeidet med personalet?
5. Har samarbeidet endret seg fra første barn, eventuelt hvordan?
6. Har dette innvirkning på tilknytningen for ditt barn i dag?

Vedlegg nr 2.

Intervjuguide personal

Vi er tredjeårs-studenter som skal skrive en bacheloroppgave ved universitetet i nordland. Den skal omhandle barns samspill og tilknytning, og hvordan dette tilrettelegges for de yngste barna i barnehagen. Vårt mål med oppgaven er å få kunnskap om hvordan førskolelærere og foreldre sammen kan gi barnet en best mulig tilknytning. Dette er noe vi mener skjer i samspill og kommunikasjon mellom foreldre og personal, og vi vil se på hvordan dette kan utvikles på mest mulig måte for fremtidens barnehage. Hva er egentlig til barnets beste?

Oppstartsfasen:

1. Hva gjør dere i oppstartsfasen?
2. Har dere faste tilknytningspersoner til barnet?
3. Har familiestrukturen noen påvirkning i oppstartsfasen?

Samarbeid med foreldre:

1. Hva er din erfaring med foreldresamarbeid?
2. Hvilke erfaringer har du gjort deg med dagens ulike foreldrestruktur?
3. Hvordan er informasjon og kommunikasjonsrutinene med foreldrene, hvordan blir ny teknologi utnyttet og brukt?
4. Ser du noen endringer i foreldresamarbeidet?
5. Er det noen utfordringer i den daglige kontakten mellom foreldre og personal?